

λάει, σφριάζει, πειράζει. Νέοι τρέχουν από πίσω, και πολλοί απ' αυτούς πηγαίνουν κοντά της και της φωνάζουν καταπρόσωπα αδιάκριτα λόγια. Τότε ένα ήρεμο γέλιο σκεπάζει όλες τις άλλες φωνές, καθώς και το σφύριγμα που κάνει το καμουτσιόκι στον άερα. Γυναίκες μ' άγαμμένα τὰ πρόσωπά τους και μάτια που λάμπουν από χαρά ακολουθούν... "Αντρες φωνάζουνε στο χωρικό που κάθεται απ' άμάξι κάτι θρώμικο... Έκείνος γυρίζει πίσω και γελάει άνοιγνίας πλατύν το στόμα του. Μιά καμουτσιόκι πέφτει τώρα πάνω στο κορμί της γυναίκας... Τό λιαρό και μακριά καμουτσιόκι διπλώνεται γύρω απ' τον ώμο της και σφρώνεται κάτω απ' την άμασκάλη... Τότε ό χωρικός τραβάει με όρα το κροτίδο προς το μέρος του ή γυναίκα θράζει μια δυνατή φωνή και πέφτει τάνασκελα. Πολλοί απ' το πλήθος τρέχουν κοντά της γρήγορα γρήγορα και τήνε σκεπάζουν με τὰ κορμιά τους, σκίθοντας από πάνω της. Τό άλογάκι για μια στιγμή σταματάει, ύστερα όμως ξαναρχίζει το δρόμο του και ή γυναίκα σέρνεται πάλι πίσω απ' άμάξι... Τό γιωχό άλογάκι, προχωρώντας άγάλια άγάλια, κουνάει το κεφάλι του, σαν νάθελε νά πει:

«Είναι τρωπή νάσαι κανείς ζώο! Σέ κάθε άτιμία είναι κανείς άναγκασμένος νά παίρνει μέρος.»

«Ο ούρανός, ό καλοκαιρινός ούρανός είναι κατακάθαρος και δίχως το παραμικρό συννεφάκι, και ό ήλιος πλημμυρίζει τον κόσμο με τις φλογισμένες του άχτίδες....

Αέν έγραφα την άλληγορικήν εικόνα των μαρτυρίων ενός προφήτη κατατρεγμένου από την παιδεία του που δέν τον παραδέχεται, —δυστυχώς όχι! Αυτό όνομάζεται «πομπή». Μ' αυτόν τον τρόπο τιμωρούν οι άντρες τις γυναίκες τους διαν τους άπαιτούν: είναι μια ήθογραφική σκηνή που είδα στις 15 του Αλωνάριου του 1891 στο χωριό Καντιμπόρκα της επαρχίας του Χέρσον.

(Μετάφρ. Κ. ΚΑΡΘ.)

ΜΕΘΗΣΙ

Στόν άνεμο, στόν άνεμο οι τρωμάρες,
οί πόνοι κ' οι καημοί και τάγια μιση
και του θυμού οι θλιμένες θολομάρες—
καπνοί από μια φωτιά, που πάει νά σβύσει.

Άπόκριφες, άμίλητες λαχτάρες
έχουνε την καρδιά μου πλημμυρίσει...
Πάρτε γλυκές, αιολικές κητάρες
κι άπλό ή χαρά τραγοῦδι άς άρχινήσει.
Και κάτσετε ένα γύρω στο χορτάρι,
τό θείο κρασί νά πιούμε, που κερνάει
του πόδου τό ξανθό τό παλληκάρι.
Χαρά στονε, που πρώτος θά μεθήσει!
«Όποιος μεθάει ποτές του δέ γερνάει,
γιατί ή ζωή είν' άτέλειωτο μεθήσι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΜΥΡΙΕΛΛΑ'

(ΤΟ ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ κ. ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Η δραματική προσπάθεια του κ. Δημ. Ταγκόπουλου, που άρχισε στα 1905 με τους «Ζωπιανούς και Πεθαμένους», ξετυλίχτηκε με τον «Άσωτο» (1906), τις «Αλυσίδες» (1908), «Στην δξώπορτα» (1909) και τον «Αρχισυνάχτη» (1913), μās έδωσε τελευταία καινούριο έργο, τη «Μυριέλλα» δράμα με τρία μέρη.

Ο χαρακτηριστικός νεωτερισμός στην εργασία του κ. Δ. Ταγκόπουλου, είναι πως ή δραματική σύγκρουση δέ γανερώνεται άνάμεσα στα πρόσωπα, με τὰ πάθη, μὰ με τις ιδέες. Κι αν καμιά φορά ξεχωρίζουνε στις σκηνές του οι άνθρωπίνες έγγιες που παλεύουν και μάχονται συναμειχζύ τους, πάντα κάτω απ' αυτές, σα σκάνουμε βαθύτερα, θά παρατηήσουμε νά τις ζωντανεύουνε διαφορές σε λογis κοινωνικές ιδέες κι αντίληφες. Έτσι, φτάνει το δράμα νά ξεφύγει από τον παλιό του κι αιώσιο φρεσικό του δρόμο, κι αντίς νά μιλή στην ψυχή και στο αίτημα, νά γυρίζη δλο προς το νου και τη σκέψη. Έδώ, σημαδεύεται ή σημαντική πρωτοτυπία του συγγραφέα, και σ' αυτό το σημείο πρέπει νά σταθή κανείς για νά ζυγιάση την άξία του ίσα με τώρα έργου του.

Στο νεώτερο άνθρωπο, τὰ παλιά κι αιώνια ψυχικά πάθη, δέν ξετυλίγονται πια με τον πρωτόγονο τρόπο του άλλου. Για νά δημιουργηθούν αυτά, έξδν από τις συνθήκες της ζωής και τους νόμους της μοίρας, παίζει ρόλο κ' έν άλλο στοιχείο: ή σκέψη, ή διάθεση κ' ή πίστη σε ιδέες διάφορες για την αντίληψη της ζωής και του προορισμού της, γεννημένες από την κλση που νοιώθουμε προς την κοινωνική λευτεριά και τον άτομικό ξεσκαθισμό. Η παράδοση μιας συνθηματικής ήθικης, στηριγμένης στο νύμα και στην άπάτη, κουράζει ψυχικά το σημερνό άνθρωπο, του άνοίγει νέους ορίζοντες στις ιδέες για τη ζωή του, καινούριες λαχτάρες, κ' έτσι τον φέρνει σε σύγκρουση με τὰ καθιερωμένα. Η σύγκρουση αυτή, έξω από τὰ ψυχικά πάθη και μονάχα περιορισμένη στις ιδέες, μπορεί νά γίνη αντικείμενο δραματικής τέχνης; Νά, τό ζήτημα. Ο κ. Δημ. Ταγκόπουλος τόλμησε. Ποιός θά μπορούση νά κατακρίνη τον συγγραφέα που θέλει νάνοίξη δρόμους σε τόπον άνεξερετό;

Η Μυριέλλα είναι μια νέα κοπέλα, που έχει ψυχόρμητη μέσα της τη λευτεριά προς τη ζωή. Μοιάζει της μάνας της, που γιατί άγάπησε έναν άλλον, ό άντρας της τη σκότωσε. Και τη σκότωσε μόνο για νά μη τον χωρίση, κ' έτσι ή μεγάλη περιοσία του πεθερού, του ξεφύγει πια από τὰ χέρια. Ο άντρας ύστερα απ' αυτό το έγκλημα «τιμής» άθλώνεται από το δικαστήριο. Περνούνε χρόνια. Η μικρή Μυριέλλα μεγαλώνει, μαθαίνει το φοιτικό κακούργημα, αντιπαθεί τον πατέρα της που θέλει νά εφαρμόση και σ' αυτή τις σκουριασμένες του ιδέες για την «τιμή» μιας κοινωνίας που τιμή δέν έχει, κ' έτσι τελειώνει νά του φύγη από το σπίτι, καταπατώντας τις κοινο-

νικές συνθήκες, γιατί λαχταρά ζωή με ελλειψία λεύτερη, κι αληθινά ήθικη.

Η υπόθεση αυτή ξετυλίγεται στα τρία μέρη του έργου με διάλογο ζωντανό και γοργό. Κάποια ειρωνική διάθεση και μιάς εδνυμής εξυπνάδας παιχνιδισμα, δεν απολείπουν και στις κοριώτερες στιγμές. Το μεταχείρισμα της δημοτικής γλώσσας φανερώνεται με τρόπο καλλιτεχνικό και με ικανότητα δοκιμασμένη. Κάπου κάπου για να κρατήσει, ο συγγραφέας, το ενδιαφέρον στο θέμα του, τραβά περισσότερο απ' ότι πρέπει την κουβέντα, καθώς λόγου χάριν στη μέση της πρώτης πράξης, στη φάρα της δεύτερης και στο τέλος της τρίτης. Μά οι τεχνικοί λόγοι που τον αναγκάζουν σε αυτό είναι δεμένοι με το είδος της δραματικής του μορφής. Χρειάζεται ευκαιρία για να ξεδιπλώσει ιδέες και σκέψεις, κ' έτσι να μās δώσει τη «θέση» του έργου, το δέσιμο ύστερα και τη λύση. Αν όλο το δράμα στηριζόταν σε ανθρώπινο πάθος, θα ήταν ανάγκη από απανωτά επεισόδια για να ξετυλίγουν το μύθο. Έδώ, το ένατιό, τα επεισόδια οα να μās ταράζουν την προσοχή μας για το κύριο θέμα.

Οι χαρακτήρες πάλι, είναι δημιουργημένοι αποκλειστικά, έτσι που οι πράξεις να συμφωνούν μαθηματικά με τις ιδέες. Μά πρώτα μās δείχνονται, από το συγγραφέα, οι ιδέες, κι ύστερα έρχεται η δράση να τις σφραγίση, αντίθετα προς τον κλασικό κανόνα. Σ' εν «Ανοιχτό γράμμα» του ο Ψυχάρης, για τους «Ζωντανούς και πεθαμένους» προς το συγγραφέα τους («Ρόδα και Μήλω, τόμος Ε', μέρος δεύτερο»), σημειώνει: «Τα πρόσωπά σου είναι ιδέες. Μά στις ιδέες αυτές έδωσες σάρκα, έδωσες ψυχή... Οί έρωμένοι σου... που κοινοποιάζουνε άναμεταξύ τους, άλλα θέματα όμιλίας δεν έβρουνε παρά θέματα που είναι της διανοητικής σειράς, μάλιστα και της λογικής». Και για τοίτο ουχιά οι άνθρωποι στα δράματα του κ. Δημ. Ταγκόπουλου, δεν έχουνε άμφιβολίες, επιφύλαξες, παραπατήματα και ύποχώρησες. Είναι πάνι «άλύγιστοι και μονοκόματοι» όπως παρατήρησε ήλλοτε ο Παλαμάς («Γράμματα», τόμος β') και για να τους πλάση και τους παρουσιάση τέτοιους «καμιά φορά θφίνει», ο συγγραφέας, «να παραφαίνονται οι κλωστής που τους τραβά δεμένους».

Μά μ' όλ' αυτά δεν μπορεί κανείς ν' αποκλείση πως κ' έτσι ζυγραφομένα τα πρόσωπα στη «Μυριέλλα» είναι πολύ ζωντανά, πολύ συγκαιρινά. Τέτοιοι γασαχηριστικοί τύποι δέ λείπουνε σήμερα, κ' επειδή ίσως να είναι κάμποσο εξαιρετικοί, τραθήξανε το διαφέρο του συγγραφέα και την προσοχή της παρατήρησής του.

Η σκλαβιά του θηλυκού κόσμου, μέσα στις κοινωνίες, από τα παλιά χρόνια χιύπησε τις αισιαντικές ψυχές. Ο στίχος του Γκαίτε στην «Ιφιγένεια εν Ταύροις»:

Πόσο στενή είναι ή τύχη της γυναίκας!

κλείνει μιά τρανική αναπόληση που αντίχει άκόμα ίσα με τις μέσες μας. Πιεναιτική πρόοδο και πολιτισμός πολύγοσος. δείξανε τελεταία, πως τίποτα δέ φελούνε στα ζητήματα της σκλαβιάς. Ο άντρας, κυ-

ρίαρχος με την παραδομένη συνήθεια και με το νόμο της πρόληψης, πιέζει έναν άλλον άνθρωπο, καλύτερο του τάχα, γιατί μόνο και μόνο δεν είναι του ίδιου φύλου. Κ' επειδή ή τέτοια πίεση στέκει' έξω από τη δικαιοσύνη τη φυσική, ακολουθούνε τραγώδες κοινωνικές, παθήματα και δυστυχίες, που αώνες περνούνε και τέλος δεν παίρνουνε. Μά ή άδικη ανισότητα της γυναίκας είναι το πρώτο βήμα, για να νοιώσουμε κι άλλες κοινωνικές ανισότητες. Ο όριζοτης πλαταιίνει. Κ' ή τέχνη, που τα πάντα της στέκονται άφορμές, δέ μένει άσυγκίνητη μπροστά στο ύλικό τοίτο. Ο κ. Δημ. Ταγκόπουλος και στην «Οξόπορτα» και πάλι πιο έμψυχαμένα στη «Μυριέλλα», έρριξε το μάτι στη σκληρή, γυναίκεια μοίρα, ζυγραφίσε με δυνατο χρώμα τον ξεπεσμό, έσκυψε ν' ανασύρη το γιωχό το πλάσμα, τίπισε γενναίε την περιπόληση του στις ήάσβαρες συνθήκες.

Μά όλ' αυτά με το δικό του δραματικό τρόπο. Πάτησε την ός τώρα σκηνηκή ήθογραφία, ξεφύγε από το δρόμο της σύγκρουσης του πάθους με το ενάντιο πάθος, και χάραξε τη δοκιμαστική του σιράτα, της δραματικής σκέψης και λογικής. Αν με τοίτο έπες πολλές φορές σε ήθικολογικό κήρυγμα νέας ζωής και σ' επαγγελία μελλούμενης λευτεριάς, αν θυσίασε ταναγωνρισμένα τεχνικά μέσα στο σκοπό του, αν δεν μπόρσε να διαλώση τη σκληρή επιφάνεια της δραματικής του μορφής, σε προή κ' έξαρη άρηπότερη,—δμως του μένει το χάρισμα της πρωτοιυλίας, ή ελλειψία της έρευνας κ' ή ανεξαρτησία στον τρόπο της εργασίας του, εργασίας που άργά ή γλήγορα θα τραθήξη την άξια προσοχή σε δυο κύκλους. Σε κείνους που θα πασιούνε με αληθινό ενδιαφέρο να δείξουνε στη σκηνη τη συγκαιρινή μας δραματική παραγωγή, και σε κείνους που παίρνοντας άγορη από τέτοιους νεωτερισμούς, θα μπόρσουνε πατώντας στα χνάρια τους, να δημιουργήσουνε στο νεοέλληικό θέατρο μιά λαμπρή εποχή, που όλοι περιμένουμε.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΣΕΡΕΝΑΤΑ

- Εύπησε Χατζηδάκη κ' ή νύχτα είναι βαριά.
- Φοβάμαι τον Ψυχάρη και δεν ζυπνώ, παιδιά.
- Εύπησε Χατζηδάκη να ίδης το γέρο - Σιαά.
- Στο βήμα εγώ άνεβάζω τα φουσκωμένα άσιαά.
- Εύπησε Χατζηδάκη κι ο κόκορας λαλεί.
- Ο έξυπνος Ψυχάρης με μέρδεψε πολύ.
- Μίλα μας Χατζηδάκη για τη δημοτική.
- Η σόλοικη με πνίγει, παιδιά, ύποταχτική.

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ